

խակ հիման ալ կը խօսուի, այնպիսի ջերմանոյններ շինել որ անձրևի ու գէշ օդոյ ատեն քալելու տեղոյ ծառայեն :

Լարոպայի մէջ եղող ամենէն ընդարձակ ջերմանոցը Միգրիա Տիվընշայր դքսինն է, Չէսգուորդ ըստած տեղը : Չէր երկայն քառակուսի է, իսկ տարածութիւնը գրեթէ երկու արտավար կամ եկտար է : Սիկտորիա թագուհին երբոր Տիվընշայրի դքսին այց գայ, կը պատուէ այս ջերմանոցը, ուր որ բոլոր աշխարհքիս բոյսերը կը գրտնուին, և Սիքսթին Լիտանիոյ ու Լուանտիոյ թագուհին վեց ձիէ լծուած կառքի մը մէջ նստած՝ այս հիանալի պարտիզին ճամբաներուն մէջ հանգիստ կը պտտի իրեն այնչափ հետեակիցներովը :

Եւս դքսին պարտիզպան և Չէսգուորդի ճարտարապետն Պ. Բէքսթընն է, որ Լոնտոնայի 1851-ին աշխարհահասանդիսին ան մեծ ապակիէ պալատին յատակագիծը տուաւ, աս պալատը ուրիշ բան չէր բայց եթէ նոյն ջերմանոցը աւելի ընդարձակած :

ԱՍՏԵՂԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Աստեղաբաշխական նորարարք :

Լըկրիս բարձր կիտէ մը, ինչպէս խորսխեալ նաւու մը կայմին ծայրէն, երբ մարդ իւր տեսութիւնը երկնից խորերը կը մղէ, և աստեղաց բնութիւնը, թիւն ու ընթացքը կը հետազօտէ, իրաւամբ կրնայ պարծիլ իւր մտացը վըրայ, և համարել զինքը յիշխանութիւն տիեզերաց կոչեցեալ : Բրդարեւ այն անչափ հեռաւորութիւնները, որ մըտքով կը կտրէ կ'անցնի՝ լուսոյ տկար ճառագայթէ մը առաջնորդուած, այն մարմինները որ հետզհետէ իւր ճամբուն վրայ կը գտնէ, այն ճիշդ տեղեկութիւնները, որ ձեռք կը բերէ, ոչ միայն այն մարմնոց բնական կարգաւորութեանը վրայ, այլ և անոնց հաւանական կազմութեանը վրայ, լիովին կը հաւատարմացուցանեն զմեզ թէ աս-

տեղաբաշխութիւնն այն զօրաւոր թիւն է, որ քան զամենայն ինչ կ'օգնէ մարդուս նիւթոյ կապանքը խզել և յանմատչելի բարձրութիւնս վերամբառնալ : Տեսակ մը բնական ազդումն ձգեց միշտ զմարդս զէպ 'ի կորուսեալ հայրենիս, որ թէ Միկոյ լեռնադաշտաց վրայ թափառելու ժամանակ, կամ թէ 'ի յետին Չինոս և Սիլոսի ափանց վրայ հին քաղաքաժողով ընկերութիւն կազմած ատեն, իր առաջին և սիրելի փոյթն եղաւ մըտախոհ աշուրները յաստեղազարդ կամարն երկնից յառել : Լըկնային երևութից խոկման այս սէրը չնուազեցաւ մարդուս սրտին մէջ քաղաքականութեան յառաջանալովը, և ճարտարութեանց ու տուրևառիկ շահավաճառութեանց ընդարձակուելովը : մասնաւոր թէ այսպիսի ազնուական ուսմանց յարգը ճանցուելով, և անոնց աշխարհագրութեան, Ժովային ճանապարհորդութեանց ու վաճառականութեան տուած մեծամեծ օգտակարութիւններն աղէկ ըմբռնուելով, ազգ մը չեղաւ որ իրեն պատիւ չհամարի զասոնք մշակելը, և ոչ կառավարութիւն մը՝ իր անձին վայելութեանն ու օգտին համար զասոնք պաշտպանելը : Եթէ առաջ եկան արդի հրաշալի գիւտերը, որ այնչափ ճոխացուցին մեր արեգակնային դրութիւնը, այն ընդարձակ աստեղացոյց տախտակները, արարչութիւն վերջին սահմաններն եղած մարմնոց ծանրողութեանց գիւտերը, լուսոյ զանազան սաստկութեան և անոր այլ և այլ որպիսութեանն ու արագ արագ փոփոխմանցը գեղեցիկ դիտողութիւնները, և այն խորհրդաւոր միգամածներուն վրայ եղած խորհրդածութիւնները, որոնք չեն գիտցուիր թէ արդեօք կործանեալ աշխարհաց աւերակաց մնացորդներն են, չէ նէ նորանոր աշխարհաց կազմութեանն համար պատրաստուած նիւթերն :

Բայց գուցէ արդի ամենայն գիւտից աղբիւրը քան զամէնն աւելի մեզի մօտ, քան զամէնն անսպառելի, քան զամէնն արժանի մասնաւոր մտադրութեան այն

գօտին է մանրիկ մարմնոց , որ Հրատին ու Սուսնթագին պարունակացը մէջ կը պտըտին , և արեգական գեղեցիկ ու անկասկածելի պսակ մը կը կազմեն : Սկզբիչ անգամներ ալ խօսած ենք օրագրիս մէջ այս աստեղատպից վրայ , որոնցմէ ոմանք ամենապզտիկ են ու ոմանք ուլ չափաւոր մեծ , բայց և ոչ մէկը երկրիս արբանեկին տարածոյին կը հաւասարի , սակայն իրենց բազմաւորութեամբն ու փոխադարձ դրութիւնը գրեթէ Հրատէն ինչուան արեգակն եղած միջոցին հաւասար ընդարձակութեան մէջ կը պտըտին մշտնջենաւոր շրջաններով : Տեսանք դարձեալ այն նորանշան կերպարանքը , զոր ասոնց այլ և այլ կերպով հիւսուած պարունակքը կ'ընծայեն արեգակնային դրութեան , և թէ ինչպէս երկու զանազան ու համասեր խումբեր կը բաժնեն զայն , որոնցմէ մէկուն մէջ կը գրտուին չորս փոքր մոլորակք , որ ներքին մոլորակք ալ կ'ըսուին , մէկալին մէջ կը գտուին չորս մեծագոյն կամ արտաքին մոլորակները . ինչպէս ասոնք , անոնց համեմատական կարգին մէջ , այն միջոցը կը բռնեն , որ ըստ Պոտէ աստեղաբաշխին վերանորոգած օրինացը , դատարկ ու պակասաւոր կը տեսնուէր , և թէ ինչպէս յետ երկար անգործութեան աստեղաբաշխից՝ ասոնց թիւը վերջի տարիներս շուտ ու անկարծելի կերպով բազմապատկուեցաւ :

Եւ առաջիկայ տարիս ալ նախընթաց տարիներէն վար չմնար . մինչև հիմա այս մոլորակներէն հինգ հատ ալ գրտուեցան . առաջին երկուքը Շագունադ գաղղիացի աստեղաբաշխը Ռարիզու կայսերական դիտարանէն գտաւ անցեալ յունուարի 12ին և փետրուարի 8ին և Սեդէ ու Եւսարիս անուանեց . միւս երկուքն ալ Վոլտշմիդ գտաւ մարտի 31ին և մայիսի 22ին , ու մէկը 'ի յիշատակ դաշանց խաղաղութեան զոր հաստատեցին մէջերնին եւրոպական մեծամեծ տէրութիւնները՝ Ռումնիա կամ Վաչնակութիւն կոչեց , և մէկալը Վափնէ . հինգերորդը Ռոկսըն անգղիացին գտաւ () քսֆրդ մայիսի 23ին

և անունը Խիա դրաւ , որ Եգիպտացւոց աստուածուհի մըն է ու բնութիւն կը նշանակէ . գուցէ քան զուրիշ ամէն անուններէն աւելի ասիկայ յատուկ է երկնային մարմնոյմը . և չգիտցուիր թէ ինչ պատճառաւ մինչև այսօր մուացեր էին աստեղաբաշխը : Եւս աստեղատպից , որ նման են տասներորդ կամ մետասան երորդ աստիճանի մեծութեամբ հաստատնոց , պարունակները ճիշդ հաշուեցան , որոնք յիշատակութեան արժանի բան մը չունին , միայն Ռումնիային պարունակը արեւէն երկրորդ տեղին ունի , այսինքն Փլորայէն ետև կու գայ : Եսոնցմով ինչուան հիմա քառասունուերկու աստեղատիպք գտուեցան , բայց ասոնք բոլորը չեն , և ոչ իսկ մեծագոյն մասը , եթէ կ'ուզենք հաւատք ընծայել Եւլիւիէի արժանահաւատ խօսքին , որ դիտողաց բարեյաջող ճարտարութեանը վստահելով անշուշտ կը համարի թէ ինչուան 1860 ասոնց թիւը մինչև հարիւր պիտի հասնի : Կուցէ Եւլիւիէի վստահութիւնը չափէ դուրս ըլլայ . վասն զի միջական հաշուով եթէ տարին ութ հատ գտուին , այսինքն որչափ որ ամենէն բեղմնաւոր տարին , որ է 1852 գտուեցան , դեռ ժամանակ պէտք է այն երևելի աստեղաբաշխին ըսած թուոյն հասնելու : Ստտի հարկ չէ որ այս խօսքս ճիշդ առնուի , այլ սակայն այսչափ միայն պէտք է գիտնալ որ գիտութեան ու փորձոյ փաստերով զօրացած , բաւական ապահով գաղափար մը կու տայ մեզի թէ օր օրուան վրայ այն մանր մոլորակիկներն ինչ արժանաւորութիւն ստանալու հետ են արեգակնային դրութեան տնտեսութեանը մէջ :

Եւ ահա այս նոր արժանաւորութիւնս , զոր ստացան իրենց թուոյն աճելովը , դէպ 'ի նոյն կողմն ունեցած պարբերութեամբքը և մեծագոյն մոլորակաց հետ արեւուն վրայ դառնալովնին , շարժեց իտալացի երևելի աստեղաբաշխը Բանա վերանորոգելու Եւրասի հոչակաւոր աշխարհածնութիւնը , ուր կը խօսի նաև ասոնց հաւանական կազ-

մութեանը վրայ, համարելով որ աստեղատպից անդադար գիւտերովն անկարծելի հաստատութիւն մը առնուայս վսեմ մտածութիւնը: Այս դարու սկիզբը, երբոր աստեղատպից դեռ չորսը ծանօթ էին, () լպէրս աստեղաբաշխը մտածմունք մ'ունեցաւ թէ ասոնք մեծագոյն մոլորակի մը կտորուանք ըլլան, որ գիսաւորի մը բախմամբ կամ թէ ներքին անյայտ պատճառէ մը կրտոր կտոր եղած ըլլայ: Այս ենթադրութեան հաստատութիւն կու տար Հրատին ու Ռանթաքին պարունակալը մէջ եղած դատարկութիւնը, որ ասով անբնակ չէր մնար. այն չորս մոլորակաց միջին հեռաւորութիւնը, որ շուրջ շուրջանակի նոյն դիւրը պտըտող մոլորակի մը միջին հեռաւորութեանը կը համապատասխանէր. և ամենէն աւելի այն եզակի պարագան որ ասոնց հանգուցից գիծը երկնից երեսը որոշ կիտի մը վրայ կ'իյնէր, այսինքն Վուսին հիւսիսային թւին ու Պալէնա համաստեղութեան մէջ տեղուանքը: Այսինքն զի այն խորտակմամբ ինչ ուղղութիւն ալ առած ըլլան այս կտորուանքները, որովհետեւ շարժումը միշտ մակարդակի մը վրայ կը կատարուի, ուստի այն ամենայն պարունակները պէտք է որ երկրնքին մէկ կիտի մը վրայ մէկմէկու դան, որ կիտին վրայ որ այն մոլորակը այսպիսի տարօրինակ կերպով խորտակուեր է: Բայց այս օրէնքս որ 'ի սկիզբան առաջին չորս մոլորակաց վրայ ըստուգուիլ կ'երեւար, հետագայից վրայ չստուգուեցաւ. ուստի մակածական ու ճոյն ճշդութեան դէմ չկարենալով կալ, պէտք է որ ալ չգօրէ:

Ինչհետեւ ինչպէս որ ինչ սկիզբին դրաւ, ու աւելի ընդարձակ ասպարէզ բացաւ առջին: Այն զօրաւոր միտքը իրեն օգնութիւն առնելով հերշելի գեղեցիկ դիտողութիւնները քանի մը միգամածներու վրայ, որ դանդաղաբար խտանալով աստղ կը փոխուին, երեւակայեց որ այս մեր դրութիւնն ալ այն իրենց առանցից վրայ թաւալող աստեղական միգամածներէն մէկն եղած ըլլայ,

և բոլոր մոլորակաց ու անոնց արբանեկաց սկիզբն դրաւ այն պաղած ու խտացած գոլորշային մասնրկունքը, որ արեգակնային մթնոլորտին այլ և այլ կողմերէն բաժնուեր են, երբոր այն մթնոլորտը հետզհետէ դէպ 'ի իր կեդրոնական աստղը կը ձգուեր: Այս մասնրկունքը ազատ վիճակ մ'առնելով՝ միջոցին մէջ չցրուեցան, վասն զի անոնց կեդրոնախոյս զօրութիւնը կը հաւասարակշռէր ծանրողութիւնը, բայց աւելի անձուկ սահմաններու մէջ ժողուած շարունակեցին իրենց հին ուղղութեամբն արեւուն չորս դին դառնալ: Իսկ արեգակնային հասարակածին զուգահեռականներուն մօտերը գտուող մասնրկունքը չէին կրնար այսպէս դիւրաւ իրենց վրայ ազդող զօրութեանէն զերծ ըլլալ, վասն զի հոն ծանրողութիւնն աւելի զօրաւոր է, ուստի անոնք հատ խտացմամբ ծանրութիւննին շարունակ աճելով պէտք էր որ արեգակնային մթնոլորտին հետ իրենք ալ ձգուէին, և փոխադարձ ձգողութեամբ կէտ մը հասնելով, ինչպէս որ շատ հաւանական կ'երեւայ, արեւուն չորս կողմը համակեդրոն մանեակներ ձեւացուցին, որ իրենք իրենց վրայ կը դառնան: Երբեք թէ այս գոլորշային մասնրկունքը առանց մէկմէկէ բաժնուելու միշտ խտանալու ըլլային, դարերէ ետեւ, հեղուկ կամ հաստատուն միակ զանգուած մը ձեւացուցած կ'ըլլային, և արեգակնային դրութիւնը այս կողմանէ՝ արեւակի դրութեանը կը նմանէր: Բայց մանեկին մասանցը և անոնց պաղելուն պէտք եղած կանոնաւորութիւնը եթէ ուրիշ տեղ կարելի եղաւ, կ'երեւայ թէ հոս կարելի չեղաւ, ուստի գոլորշիէ իւրաքանչիւր մանեակն այլ և այլ զանգուած շարժուելով, սկիզբն տուին այնչափ ձգողական կեդրոններու, որոնք կամայ կամայ միջնակէտներու՝ փոխուեցան ու ետքէն զիրենք պատող մթնոլորտին դանդաղ խտացմամբ մեծցան: Այս միջնակէտներն այն աստեղատիպերն են,

որոնց բազմութիւն խուսմբ մեր զարմանքը կը շարժէ երբոր հանդարտ մտքով անոնց վրայ մտածելու ըլլանք : Տաւաթիկ այս է ՝ աբլասի ենթադրութիւնը , զոր ըստ կարի և համառօտաբար բացատրեցինք . որ () լպէրսի ենթադրութեանն աւելի յարմար կ'երևայ աստեղատպից ծագումը մեկնելու , և իր վսեմ պարզութեամբն աւելի արժանի է բնութեան թարգման ըլլալու :

Սակայն շատ հաւանական է որ այս մանեակները ձևանալու ու ձևերնին պահելու համար բազմութիւն ու դժուարին պարագաներ պէտք եղած ըլլան , վասն զի բոլոր արեգակնային դրից մէջ միայն Արեւակի օրինակն ունինք : Աւրեմն ինչ զարմանք է եթէ այս խորհրդաւոր մոլորակս դիտողաց աչալուրջ համբերութիւնը ծանր փորձերու տակ ձգած ըլլայ , և այնչափ ու հանձարաւոր գիւտերու պատճառ եղած ըլլայ : Առջին օրէն որ Վալիլէոս ուրիշ մոլորակներէն տարբեր գտաւ զայն , և անոր երկու ակնշնացը միտք դնելով , որ դրբին երկու կողմանէ կ'երևար մանեակը , եռամարմին հռչակեց զայն , աստեղաբաշխք չյոգնեցան զայն քննելէն , և հետամուտ եղան անոր եզական ու արտաքոյ կարգի կերպարանաց գաղտնութիւնը փարատել : Աստի անոնց ձեռքով իմացանք որ այս աստղը իր հասարակածին մակարդակին վրայ լուսաւոր մանեակ մը պատած է . այս մանեակս որ ի սկզբան մէկ կը կարծուէր , երկու լայն բայց նուրբ համակերպ մանեակներէ կը բաղկանայ . ասոնց վրայ ալ բաժանման դժեր կ'երևան , որով կը կարծուին թէ ուրիշ մանր մանեակներ բաժնուած ըլլան . որոնք ամէն ալ մոլորակին չորս դին կը թաւալին . իսկ մոլորակը ճիշդ անոնց կեդրոնը չգրաւեր , այլ քիչ մը դէպ ի այն կողմը կը գտուի դէպ ի որ կողմն որ կը շարժի : Իսկ ետքէն ամերիկացին Պոնտ և անգղիացին Տոս երրորդ մանեակ մըն ալ գտան առաջին երկուքին ներքին կողմը և անոնց համակերպոն , զոր միգամած անուանեցին մէկալոնցմէնուազ

լուսաւոր ըլլալուն համար : Ա երջապէս Ռուքոփայի աստեղաբաշխը երևելին Շիրուլէ Արեւակին վրայ հնոց ու նորոց ըրած դիտողութիւնները , գտած չափերը և բոլոր գրածները քննելով , առանց երկբայելու հետեցուց թէ մանեակին տրամագիծները շարունակ և արագ արագ նուազելու վրայ են , որով և անդադար իւր մոլորակին մօտենալու հետ է :

Այս դիտողութեանցս վրայ աւելցնելու է նաև Հոովմայ Սէգգի յիսուսեան վարդապետին նորագոյն դիտողութիւնները , որ Ստալիոյ փութածն , գործունեայ ու բազմահմուտ աստեղաբաշխներէն մէկն էր , և այսպիսի ազնուական մակացութեանց մէջ սակաւագիւտ ընտիր հանձարներէն : Շիրուլէի դիտողութիւններէն շարժած , որ ինչպէս ըսինք՝ մանեակին , մոլորակին և զանոնք մէկմէկէ բաժնող միջոցին այլ և այլ չափերը իրարու հետ բաղդատեց , ու հին չափերը նորերուն համեմատեց . ուղեց ինքն ալ անձամբ ձեռք զարնել նոյն դիտողութեանցն ու քննութեանցը , և իմանալ թէ որչափ հաւատք ընծայելու արժանի է այս յանդուգն ենթադրութիւնս , ապա թէ ոչ բոլորովին թողուլ լքանել զայն : Արդ իրեն այս նոր քննութիւններովը , և մասնաւորապէս հիմակուան չափերը 1664^{ին} Վամբանի անունով ուրիշ իտալացւոյ մը զարմանալի ճշդութեամբ գտած չափերուն հետ բաղդատելով , ինքն ալ Շիրուլէի երկբայութեան մէջն ընկաւ . այսինքն թէ մանեակին ներքին եղերքը քիչ մը մոլորակին մօտեցած ըլլայ , բայց այս մօտենալս Ռուքոփային աստեղաբաշխին ըսածին պէս իրեն այնպէս շարունակ ու արագ արագ չերեցաւ : Ահա նաւանդ այնպիսի տարբերութիւններ գտաւ . ոչ միայն ուրիշներուն այլ նոյն իսկ իր չափուց մէջ , որոնք ոչ Շիրուլէի ենթադրութեամբ կրնային լուծուիլ և ոչ ալ ամէնքը այսպիսի բարակ ու հեռաւոր դիտողութեանց անբաժանական սխալանաց տրուիլ , ուստի ինքն ալ ուրիշ գուցէ աւելի հաստահիմն երկ

բայութեան մէջ ընկաւ . այսինքն թէ այն անկանոնութիւնները , որ որոշեալ պարբերութեամբ մը մէկմէկու յաջորդել կը թուէին , գուցէ մանեկին պարբերական տարածականութենէ ըլլան , կամ անոր թերաձեւութենէն , և կամ այս երկու պատճառներէս ալ միանգամայն , ուստի այն դիտուած տարբերութիւններն սկիզբն առած ըլլան փոքրագոյն աստիճանի կամ Ռեթագոյն աստիճանի տարածականութեան ատեն եղած զննողութիւններէն , կամ թէ մանեկին իր թաւալական շարժման ատեն մեզի մերթ կարճագոյն և մերթ երկայնագոյն տրամագիծն երեցընելէն :

Այս բանիս ճշմարտութեանն հասնելու համար Աէգգի ոչ դիտողութեց խնայեց և ոչ բաղդատութեանց , և հա մոզուեցաւ որ մանեակները թերաձեւ են , ու արտաքինը փոփոխական լայնութիւն ունի : Այս փոփոխութիւններս զորոնք այնպիսի մարմնոյ մը վրայ ըմբռնելը դժուարին չէ , որ շուրջ շուրջանակի մեր ամպերուն կազմութիւնն ու խտութիւնն ունի , իրեն այնպէս կ'երեցընեն որ բաւական պատճառ կայ անհիմն սեպելու այն կարծիքը թէ մանեկաց ու մուրրակին մէջ եղած միջոցը հետզհետէ անձկանալով ժամանակաւ մէկմէկու գան ու իրարու խառնուին . թէպէտ բոլորովին ալ բանի հակառակ չէ ենթադրելը թէ երեւակի պէս դրութիւն մը , ինչպէս որ կ'երեւայ , դեռ իւր ձեռք հաստատուն կայունականութիւն մը առած չէ :

Բաց ասկէ , այն նուրբ գիծը , որ երկու մանեակներն իրարմէ կը բաժնէ , դիտելով տեսաւ Աէգգի որ բոլորովին սև չէ , այլ միգամած մանեկին գունոյն կը մօտենայ . այս երևոյթս որ Ասէլ ու Եապոպ անունով նաւապետն ալ դիտեր են , ուրիշ կերպով չկրնար մեկնուիլ եթէ ոչ համարելով թէ մանեկին չորս դին միջոցորտ մը պատած ըլլայ , և բոլորովին թափանցիկ չըլլալով ինչուան մեզի տկար լոյս մը խաւրէ : Աէգգիին վարկածն ասով ալ հաստատութիւն կ'առնու որ երբ մանեակը սուր

դիրք առնելով կ'աներևութանայ , վասն զի ամենանուրբ է , ալ չերևար բայց եթէ զօրաւոր հեռադիտակներով , մէկէն լայն ու մուծ գօտի մը երեւակին մէջ տեղէն կը պատէ և զմանեակը կը փոխանակէ : Արդ այս խորհրդաւոր գօտին ուրիշ ինչ բան կրնայ ըլլայ եթէ ոչ զմանեակները պատող միջոցորտ մը :

Հուսկ յետոյ Աէգգի բարեյաջող մտադրութեամբ մուրրակին մանեկաց վրայ սփռած նուրբ ստուերը դիտելով տեսաւ որ ոչ միայն անոր շրջանակը կանոնաւոր չէ , այլ նոյն իսկ ստուերը անոնց բաժանման մօտերը շուտ մը կ'ընդհատի : Այս դիտողութեանց առաջինը նոր հաստատութիւն մը կ'ըլլայ այն ենթադրութեան , որ ուրիշներն ալ ունեցեր են , թէ մանեկին մակերևոյթը մակարդակ չըլլայ , այլ անկանոն ու ծածանմունքներէ ընդհատեալ . երկրորդը յայտնապէս կը ցուցնէ թէ մանեակները նոյն մակարդակի վրայ չեն , այլ արտաքինը քան զներքինն աւելի հակած է մուրրակին հասարակածին վրայ : Ատեղաբաշխք ամենայն խոհեմութեամբ յառաջելով իրենց դիտողութեանցը մէջ հեռաւոր Երեւակին վրայ , որ ձեռքը միակութեամբն ու փոփոխականութիւնը արեգակնային դրութեան Պրոտեւսը կը կարծուէր , և անոնց զինքը ճանչնալու միաբանեալ ջանքն ու ճիգը դերև կը հանէր , այսօրուան օրս կը տեսնեն որ անոր դարական գաղտնիքն երթալով փարատելու վրայ է , և կրնան յուսալ որ այն քանի մը երևոյթները որոնք դեռ ևս անմեկնելի են , ինչպէս է մանեկին ներքին եզերաց պայծառութիւնը համեմատութեամբ իր մօտի գօտոյն , քիչ ատենէն իրենց մեկնութիւնը կ'առնուն , զոր բնութիւնը չգիտեր ժխտել անոնց որ արժանապէս ու առանց յոգնելու իրեն կը հարցընեն :

Կը շարունակուի :